



*The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library*

**This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.**

**Help ensure our sustainability.**

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

[aesearch@umn.edu](mailto:aesearch@umn.edu)

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

*No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.*

rosszul táplált lakosságának élelmiszer-ellátásában. A szövetkezet vezetői nagy reményeket fűznek ehhez a termékük-höz. A marommei üzem különleges tejszínes krémek előállításában ért el jó eredményeket. Különféle tejszínes krémet, ízesített yoghurtot igen nagy mennyiségben készítenek, ízletesen és praktikus csomagolnak.

Az üzemek számvételét a marommei üzemben levő számítógépek segítségével végzik, mely az üzemek működéséhez szükséges összes adatokat — ideértve a kereskedelmi forgalmazás adatait is — naprakészen szolgáltatja. Figyelemre méltó a marommei üzem munkaszervezése is. Az üzemben 480 dolgozót foglalkoztatnak, szükségszerűen több műszakban is. A műszakok időtartamát a beérkezett tej mennyisége és a fogyasztók igénye szerint határozzák meg.

A központ a termelőkkel a tejátvitel során ugyan közvetlen kapcsolatban van, de a termelők nem a központnak, hanem az általuk alakított szövetkezeteknek a tagjai. A szövetkezeti tagoktól átvett tej árát a következő tényezők alapján állapítják meg:

*alapár*, melyet évi 3,8% átlagos zsírtartalom figyelembevételével határoznak meg;

*minőségi felár*, a csíramentességtől függő felár, melyet három minőségi osztály alapján fizetnek;

*zsírfelár*, 3,8% feletti zsírtartalom után;

*Protein-felár*, 33 g proteintartalom után;

*időszakos felár*, a téli tejleadásért fizetik.

A központ a tej begyűjtésén és feldolgozásán túl elsősorban szaktanácsadással segíti a termelőket, de közreműködik a szövetkezet és a tagok közötti viták egyeztetésében is.

\*

Tapasztalataink hasznosítását illetően abból kell kiindulnunk, hogy Franciaországban a szövetkezetek más társadalmi és gazdasági viszonyok között, elsősorban a beszerzés és értékesítés területén tevékenykednek. Figyelemre méltónak minősíthető a területi konzultációs bizottságok működése, amely tevékenysége során a gazdaságpolitikai és termeléspolitikai szempontokat koordinálja, ezzel kiküszöbölve a fölösleges párhuzamosságokat a beruházás, a termelés és a forgalmazás területén.

Major Lajos dr,

## TANULMÁNYÚTON JUGOSZLÁVIÁBAN

A Borgazdasági Vállalatok Trösztje 1976. szeptember 6–11-e között pincegazdasági és termelőszövetkezeti szakemberek, továbbá tudományos dolgozók részére Jugoszlávia szőlő- és borgazdaságának tanulmányozására tapasztalatcsere utazást szervezett.

A tanulmányutat időszerűvé tette az a tény, hogy a szomszédos ország

szőlő- és borgazdaságában az utóbbi 10 évben bekövetkezett változások hatására létrejött a kombinát — mint szervezeti forma — tanulmányozása, illetve a vállalati gazdálkodás eddigi eredményei hasznos útbaigazítást adhatnak a hatékonyabb termelésszervezéshez, az áru felvásárlás és feldolgozás, a borkészítés és forgalmazás egymásra épülő tevékenységi köreiből, a teljes vertikumnak korszerű szervezéséhez.

Az öngazgatási szervezeti keretek

között működő jugoszláviai borvállalatok szőlő- és boriüzemeiben tett üzemlátogatások lehetővé tették a magyar szakemberek számára az ágazati kooperációs kapcsolatok, az érdekelt-ségi formák közelebbi tanulmányozását is.

#### JUGOSZLÁVIA SZŐLŐ- ÉS BORGAZDASÁGA

A második világháború előtt Jugoszláviában átlagosan évi 8 millió q szőlőt és mintegy 4 millió hl bort termeltek. A háborús időszak alatt jelentős szőlőterületek pusztultak ki és igen sok borpincét bezártak. Néhány évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a jugoszláv szőlő- és borgazdaság a háború előtti termelési színvonalat megközelítse, illetve a termelési eredmények kedvező mennyiségi alakulásával párhuzamosan jelentős minőségi változások is bekövetkezzenek.

|         | Szőlő-<br>terület,<br>ezer ha | Szőlő-<br>termés,<br>millió q | Az előállított<br>bor mennyisége,<br>millió hl |
|---------|-------------------------------|-------------------------------|------------------------------------------------|
| 1930–39 | 226                           | 7,9                           | 4,0                                            |
| 1951–60 | 271                           | 8,9                           | 4,2                                            |
| 1961–70 | 261                           | 11,8                          | 5,6                                            |
| 1971    | 252                           | 11,0                          | 5,5                                            |
| 1972    | 250                           | 11,4                          | 6,3                                            |
| 1974    | 247                           | —                             | —                                              |

A jugoszláv népgazdaság nagyarányú iparosításával egyidőben a szőlő- és borgazdaságban is jelentős változások következtek be.

A jugoszláv szőlő- és borgazdaság magáévá tette a haladó gondolkodású hazai szakemberek tapasztalatait és azokat hasznosította a korszerű pincéhálózat kiépítésében. A kiemelt termelési körzetekben megvalósult borgazdasági komplexumok építésében igen sok technológus, építész, gépkonstruktor, továbbá ágazati irányító szakember vett részt. Ezek a létesítmények — borpincészetek — nem egyszerű másolatai a külföldi példáknak, hanem

modern megoldási módjaikkal méltó reprezentánsai a jugoszláv borgazdaságban végbement változásoknak.

A kiemelt termelési körzetekben létesített 75 új pincészet 2,28 millió hl korszerű tárolóedényzettel bővítette a borvidékek hordóparkját, és sajátos technikai megoldásaikkal a szőlő- és borgazdaság újjászületéséről is tanúskodnak. Ezek a modern ipari borpincészetek az egész ország szőlőterületét behálózzák és mint bázisközpontok — sajátos karakterű minőségi boraik forgalmazásával — döntő mértékben hozzájárulnak a jugoszláv borgazdaság nemzetközi tekintélyének elismertetéséhez.

A rekonstrukció eredményeként megvalósult új modern borpincészetek fő jellegzetessége az új technológiák bevezetésére alkalmas korszerű gépi felszerelés, a modern építési megoldások, melyek összességükben harmonikusan illeszkednek a környezetbe és alkalmazkodnak a klímához. Az új ipari pincészetek felszerelésében megtalálhatjuk a nagy teljesítményű, folytonos működésű szőlősajtókat, zúzó- és bogyózógépeket, fejtőberendezéseket, szállítószalagokat, szűrőgépeket és fix vezetékeket.

A meglátogatott borgazdasági üzemekben a tárolásra és erjesztésre szolgáló betonciszternák, ászokhordók mellett szinte elmaradhatatlanok a szőlő és a bor melléktermékeinek feldolgozásához szükséges desztilláló berendezések, konyak-, vermouthe-, pálinkafőző, borkósav- és takarmánylisztgyártó üzemrészek. Ezekhez kapcsolódnak a központi laboratórium, a borkóstoló terem, az üzletvitelhez nélkülözhetetlen irodák, épületek.

Nem lebecsülendő szempont egyébként az sem, hogy a jugoszláv szőlő- és bortermelési ágazat 1 millió termelőnek a mindennapi megélhetését biztosítja. A korszerű pincegazdaságok — a jobb és hatékonyabb élőlátás-felhasználás, a korszerű termékfeldolgo-

zás, a tárolás, palackozás és áruforgalmazás láncszerű összekapcsolódásával — az élelmezési iparágak jól jövedelmező gazdálkodó egységei. A borgazdasági üzemek, illetve azok fejlettebb formái, a kombinátok távlatilag is meghatározó szerepet töltenek be az ország mezőgazdaságában, melyek dinamikus fejlesztése a regionális középtávú tervelőirányzatokban is szerepel.

#### TERMELÉSI KAPCSOLATOK, FELVÁSÁRLÁS

A szőlő- és borgazdasági üzemek *önkormányzati* rendszerben, vállalati vagy kombináti szervezeti keretek között üzemelnek. A legelterjedtebb vertikális szervezeti tagozódás a *kombinát*. Ennek a gazdasági szervezeti formának kapcsolódása a mezőgazdasággal többségében vállalatszerű, de vannak trösztli kötelékben integrált élelmiszeripari, kereskedelmi és mezőgazdasági üzemek is. Általában a kombinát kötelékébe tartozó üzemek önálló gazdasági egységek, külön számlával rendelkeznek, a kapcsolatok az egyes üzemek között kereskedelmi jellegűek.

A feldolgozáshoz és forgalmazáshoz szükséges alapanyag jelentős hányadát saját szőlőgazdaságaikban termelik meg és csak kisebbik részét vásárolják fel szövetkezeti gazdaságoktól, egyéni termelőktől. A borvállalatok a szövetkezeti gazdaságokkal és egyénileg gazdálkodó termelőkkel hosszú távú — 5—10 éves — szerződéses *termékátadási megállapodásokat* kötnek és ezek keretében végzik felvásárlási tevékenységüket.

A felvásárlási árakat tartományonként, termelési körzetenként a területileg illetékes mezőgazdasági kamarák közreműködésével, a várható szőlőtermés hozamalakulásának ismeretében, évenként határozzák meg. A meghirdetett felvásárlási ár általában nem lehet kevesebb a szőlő kg-onkénti termelési önköltségénél.

A felvásárlási árak differenciáltak,

mégpedig az átvételre kerülő szőlő, must és bor cukor- és alkoholtartalmától, továbbá a fajtától függően. Az 1976. évre meghirdetett szőlőfelvásárlási irányár 4,5—5,0 dinár/kg, ami közel azonos a múlt évi tényleges termelési önköltséggel.

Szüretkor a pincészet az átadásra került szőlőért előlegként megtéríti a termelőüzemeknek az önköltséget, majd a termelési és értékesítési folyamat befejeztével az eredményből részesedést is ad. Az eredményfelosztás, illetve az elszámolás mennyiségarányosan történik. Ez a gyakorlatban a termelőgazdaságot az alapáron felül kilogrammonként 0,5 dinár többletbevételhez juttatja. A közölt felvásárlási árak mellett a szőlőtermelés csak azokban a közös gazdaságokban jövedelmező, ahol a korszerű termesztési módszerek alkalmazásával magas hozamot lehet elérni, továbbá a teljes szőlő — bor vertikum kialakítással a végtermékértékesítésig és a melléktermékek hasznosításáig adottak az üzemi lehetőségek.

A kombinátok felvásárlási tevékenységük mellett segítséget nyújtanak a közös gazdaságoknak és egyéni termelőknek a védekező anyagok, műtrágyák kedvezményes áron való beszerzésében, szaktanácsadó szolgáltatásaikkal pedig elősegítik a korszerűbb termelési és telepítési technológiák elterjesztését.

#### SZŐLŐTERMELÉS ÉS TELEPÍTÉSFEJLESZTÉS

A jugoszláv szőlőgazdaság majdesak azonos nehézségekkel találja magát szembe, mint hazai szőlőgazdaságaink legtöbbje. A gazdaságok itt is munkaerőgondokkal küzdenek, és nem megoldott még az agrotechnika komplex gépesítése és a kemizálás.

Az országos termésátlag 50 q/ha körüli, mely a ha-onkénti 20—25 ezer dinár bruttó termelési ráfordítás mellett

4,0—4,5 dinár/kg szőlőönkéntiségben realizálódik.

A termelőgazdaságok a ha-onkénti 120—130 ezer dinár értékű ültetvénytelepítéshez állami támogatást nem kapnak, a fejlesztési alapokat saját maguknak kell előteremteniük és azt 5,5—8,0%-os kamatozású bankhitelek felvételével kiegészíteni. A költség- és árvizonyok egybevetése alapján a szomszédos ország szőlőtermelésének jövedelmezősége megítélésünk szerint

80 q/ha terméshozam elérésével válik lehetővé.

A ténylegesen kifizetett borszőlő-felvásárlási árak miatt Jugoszláviában az ágazati termelés megfelelő jövedelmezősége nem biztosított. Az alacsony szintű ágazati nyereség következtében a szőlőtermelés hanyatló tendenciát mutat és a gazdaságok a jobban jövedelmező télialma és kukorica termelésére térnek át.

Baranyi József dr.

## AZ NSZK MEZŐGAZDASÁGÁRÓL

Az NSZK mezőgazdaságának elsődleges feladata, hogy az élelmiszeriparral közösen az ország 62 millió főnyi lakosságát minél több belföldi termésű, magas tápértékű és viszonylag olcsó élelmiszerekkel ellássa. A mezőgazdaság ezt a feladatát a mezőgazdaságilag művelhető területek és a mezőgazdaságban foglalkoztatottak folyamatos csökkenése mellett, az intenzív gazdálkodással elért hozamok fokozatos növelésével teljesíti. A termelőeszközökre (takarmányok, vetőmagvak, gépek, műtrágyák vásárlására, növényvédelemre, egyéb szolgáltatásokra) fordított évi kiadások a mezőgazdaság termelési értékének közel 50%-át teszik ki.

Az NSZK 23,6 millió magánháztartása 1975-ben 125 milliárd márkát (a lakosság összes fogyasztásának 25%-át), naponta tehát mintegy 255 millió márkát fordított élelmezésre. Ezen túlmenően évente átlag 12 milliárd márkát költenek sörre, borra és egyéb szeszesitalokra. Minden áruvásárlásra fordított 1 DM-ből tehát 0,25 DM-et élelmiszerek vásárlására fordítanak, ebből a gazdálkodók részesedése 0,10 DM.

## AZ ÁLTALÁNOS KÉP

A mező- és erdőgazdaság hozzájárulása a bruttó nemzeti termeléshez abszolút számban (folyó áron és változatlan áron számolva) évente folyamatosan növekszik (3%), a nemzetgazdaság egyéb szektoraihoz viszonyítva azonban — az 1960. évi 5,7%-ról az 1976. évi 2,7%-ra — folyamatosan csökken. A mezőgazdaság által előállított termékek értékének (1. táblázat) több mint kétharmadát a feldolgozó ipar veszi át és juttatja a fogyasztóhoz. A mezőgazdaság bevételeinek részaránya a belföldi élelmiszerekre fordított kiadások globális összegéből folyamatosan csökken, mert a fogyasztói igények növekedése következtében a nyersanyagok feldolgozási és a kereskedelem szolgáltatási költségei általában nagyobb mértékben emelkednek mint a termelői árak.

Az utóbbi 10 év folyamán a mezőgazdaságban foglalkoztatottak évente átlagosan 4,5%-kal, a gazdaságok száma 3%-kal (évente 33 100 gazdasággal) csökkent. A mezőgazdaságban a teljesen foglalkoztatottak aránya a nép-gazdaság összes keresőjéhez viszonyítva az 1965. évi 10%-ról 1975-ben 7%-ra, 1215 millióra csökkent.